

Potilasvahinkoilmoitukset ja ratkaistut tapaukset 1.1.–30.6.2019

Potilaiden ja hoitohenkilökunnan turvana

Huolehdimme keskitetysti Suomessa sattuneiden potilasvahinkojen korvaamisesta. Toimimme potilaiden ja hoitohenkilöstön turvana ja tuotamme hyödyllistä tietoa kehittyvän vakuutusjärjestelmän sekä potilasturvallisuustyön tueksi.

16.8.2019

Yhteydenotot

Potilasvakuutuskeskus
00084 POTILASVAKUUTUSKESKUS
p. 040 450 4700/viestintä

Tietoja lainattaessa lähde on mainittava.

Esipuhe

Terveyden- ja sairaanhoidon on Suomessa yleisesti arvioitu olevan turvallista. Terveydenhuolto on tarkoin lailla säädeltyä toimintaa ja eri viranomaiset ohjaavat, valvovat ja kehittävät terveydenhuollon toimintaa niille laissa säädettyjen tehtävien ja tehtäväjakojen mukaisesti. Myös potilaan asema ja oikeudet on turvattu lain tasoisin säädöksin. Jokaisella on oikeus riittävään, asianmukaiseen ja laadultaan hyvään hoitoon.

Suomessa tehdään Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) [tilastojen](#) mukaan vuosittain lähemmäs yhdeksän miljoonaa terveydenhuollon toimenpidettä. Perusterveydenhuollon vastaanotoilla käydään yli 40 miljoonaa kertaa, ja erikoissairaanhoidon piirissä on noin kaksi miljoonaa potilasta. Terveydenhuoltojärjestelmämme laadukkuudesta huolimatta on selvää, etteivät potilaan odotukset jokaisella vastaanottokäynnillä täyty eikä hoito aina johda toivottuun lopputulokseen. Aina oikeaan diagnoosiin ei päästä heti, ja hoitotoimenpiteen yhteydessä voi sattua virhe, vahinko tai läheltä piti -tilanne.

Kaikkiin terveydenhuollon toimenpiteisiin liittyy aina riskejä, ja virheitä voi sattua kaikille – myös kaikista pätevimmillä terveydenhuollon ammattilaisille. Olennaista virheen sattuessa on selvittää syyt siihen mitä tapahtui. Yhtä olennaista on, että tapahtumista keskustellaan avoimesti ja syyllistämättä. Silloin virheistä uskalletaan raportoida, niistä voidaan ottaa opiksi ja vastaavilta tilanteilta voidaan jatkossa välttyä. Avoimen ja keskustelevan ilmapiirin sekä virheistä oppimisen kulttuurin edistäminen terveydenhuollon työpaikoilla on tehokas keino parantaa potilasturvallisuutta.

Potilasvakuutuskeskus (PVK) käsittelee kaikki Suomessa annettua terveyden- ja sairaanhoitoa koskevat potilasvahinkoilmoitukset. PVK:lla onkin viime vuosikymmeninä kertyneen vahinkoaineiston perusteella kattavasti tietoa siitä, minkälaiset terveydenhuollon haittatapahtumat johtavat vahinkoilmoituksen tekemiseen, ja minkälaisia korvattavia potilasvahinkoja terveydenhuollossa sattuu. Myös potilasvahinkotapaukset on syytä käsitellä terveydenhuollossa systemaattisesti ja niistä tulee ottaa opiksi. PVK tarjoaakin esimerkiksi sairaanhoitopiireille yksityiskohtaiset tiedot niiden alueella sattuneista vahingoista terveydenhuollon laatu- ja potilasturvallisuustyön tueksi. PVK:n laajat vahinkoaineistot ovat tieteellisiin ja potilasturvallisuutta edistäviin tarkoituksiin myös tutkijoiden käytettävissä.

Tähän osavuosisiraporttiin on koottu ajankohtaista tilastotietoa kuluvan vuoden vahinkokehityksestä. Raportti sisältää ensimmäistä kertaa myös tilastotietoa vuosina 2014–2016 leikkaustoimenpiteiden yhteydessä sattuneista korvatuista potilasvahingoista THL:n tilastoimiin toimenpidemääriin suhteutettuna. Toivomme, että nämä tiedot auttavat aiempaa paremmin tunnistamaan leikkaustoimenpiteisiin liittyviä kehittämiskohteita.

Tavoitteenamme on tarjota hyödyllistä tietoa potilasturvallisuustyön tueksi. Työmme potilasvahinkojen tilastoinnin ja raportoinnin kehittämiseksi jatkuu, ja otamme mielellämme vastaan kehitysideoita näihin liittyen.

Helsingissä elokuussa 2019

Minna Plit-Turunen
Yksikönjohtaja

Sisällysluettelo

1	Lyhyesti alkuvuodesta 2019.....	4
2	Ilmoitetut potilasvahingot.....	5
3	Ratkaistut tapaukset ja korvattavat potilasvahingot.....	6
4	Yleisimmät leikkaustoimenpiteet vuosina 2014–2016 sattuneissa korvattavissa potilasvahingoissa	8
5	Potilasvakuutuksesta maksetut korvaukset	9

Näin luet raportin lukuja

Ilmoitetut potilasvahingot

- Yksi vahinkoilmoitus voi koskea useaa eri hoitopaikkaa. Vakuutusteknisistä syistä nämä rekisteröidään hoitopaikoittain eri vahinkoilmoituksiksi. Yksi vahinkoilmoitus kohdistuu keskimäärin 1,3 hoitopaikkaan.
- Joskus vasta vahinkoasian käsittelyn yhteydessä huomataan, että asia on syytä tutkia ilmoitettua laajemmin. Sen vuoksi ilmoitettujen tapausten määrä voi käsittelyn edetessä kasvaa, ja uusia tapauksia voidaan rekisteröidä aiemmillekin vahinkovuosille. Esimerkiksi tätä osavuosisiraporttia koottaessa vuodelle 2018 rekisteröityjen vahinkoilmoitusten määrä on 8 646, kun se vuoden 2018 vuosiraportissa oli 8 522.

Ratkaistut tapaukset ja korvattavat potilasvahingot

- Korvausta potilasvakuutuksesta voi hakea kolmen vuoden kuluessa siitä, kun vahinkoa kärsinyt sai tiedon vahingosta. Vuonna 2019 ratkaistu vahinko voi siis olla sattunut jo useita vuosia aiemmin. Vuonna 2019 kesäkuun loppuun mennessä ratkaistuista tapauksista suurin osa oli ilmoitettu 2018 ja vain vajaa kolmannes kuluvana vuonna.
- Jos potilaan ilmoittama vahinkokokonaisuus koskee kahta eri hoitopaikkaa, joista vain toisen osalta todetaan potilasvahingon tapahtuneen, tilastoituu asia sekä evätyksi että korvattavaksi tapaukseksi.

Vuosiraportti ja osavuosisiraportti

- Julkaisemme vuosittain maaliskuussa vuosiraportin edellisen vuoden tilastoista sekä näin kesällä ajankohtaista tilastotietoa kuluvan vuoden vahinkokehityksestä.
- Vahinkotilastot perustuvat tarkastelujakson aikana ilmoitettuihin, rekisteröityihin ja ratkaistuihin tapauksiin. Koska tilastot täydentyvät korvauskäsittelyn aikana, voi tilastoluvuissa esiintyä pieniä poikkeamia aiempien vuosiraporttien lukuihin verrattuna.

1 Lyhyesti alkuvuodesta 2019

Kesäkuun loppuun mennessä vahinkoilmoituksen teki 3 822 eri henkilöä. Ilmoitusten perusteella rekisteröitiin 4 959 uutta tapausta. Vuoden kuuden ensimmäisen kuukauden aikana annettiin yhteensä 4 822 ratkaisua ilmoitetun vahingon korvattavuudesta, yhteensä 3 810 eri henkilölle. Korvattaviksi vahingoiksi näistä arvioitiin 1 106 tapausta (23 %). Vähintään yhden hoitopaikan osalta myönteinen ratkaisu annettiin 27,3 %:lle hakijoista eli yhteensä 1 039 eri korvauksenhakijalle. Korvauksia maksettiin yhteensä 20,2 miljoonaa euroa, sisältäen korvaustoiminnan hoitokulut.

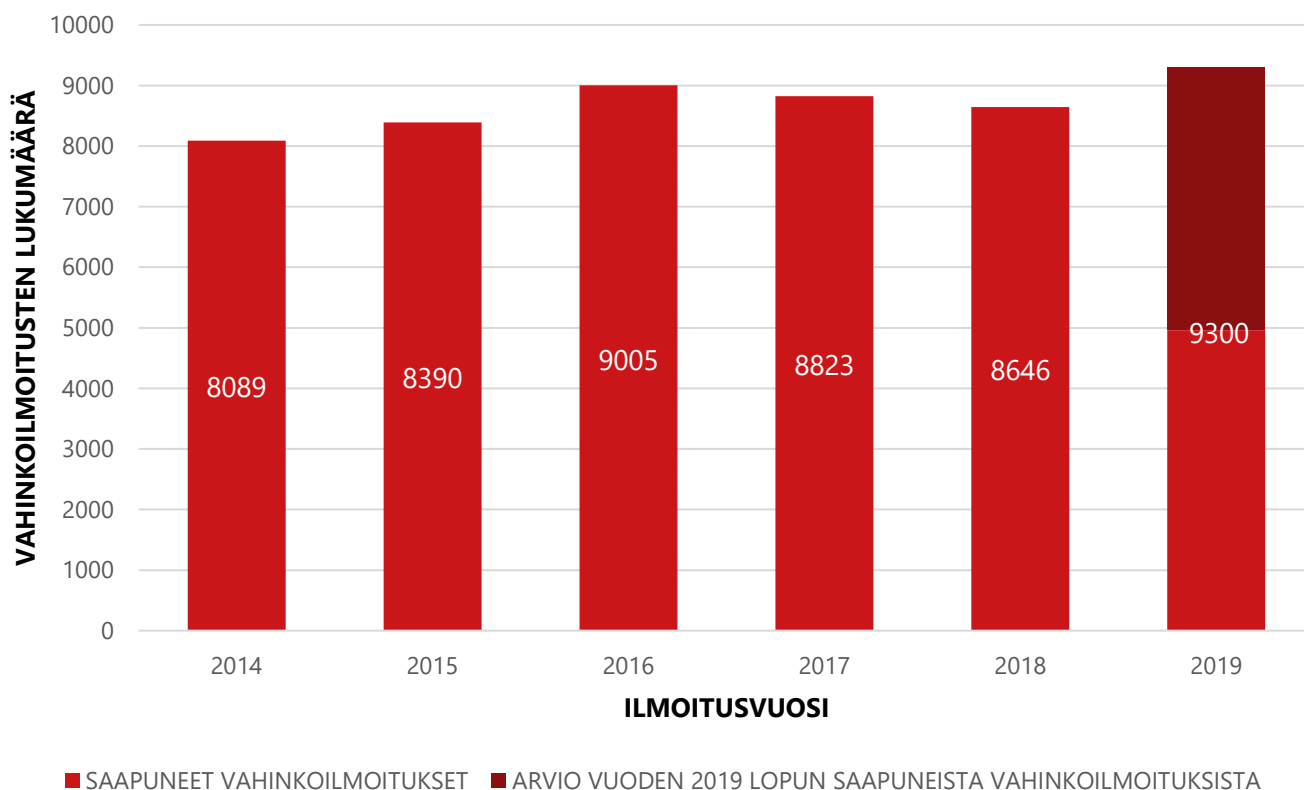
2 Ilmoitetut potilasvahingot

Vahinkoilmoitusten määrä kasvoi kuluvaan vuosikymmenen alusta vuoteen 2016 saakka yli 20 %. Vuosina 2017 ja 2018 nouseva suuntaus päättyi, kun vahinkoilmoituksia vastaanotettiin hieman ennätysvuotta 2016 vähemmän. Vuonna 2018 vahinkoilmoituksia tehtiin yhteensä 8 646.

Kuluvaan vuoden aikana vahinkoilmoituksia on vastaanotettu jälleen hieman aiempaa enemmän. Kesäkuun loppuun mennessä uusia vahinkoilmoituksia vastaanotettiin 4 959, joka on 680 enemmän kuin 2018 vastaavana ajanjaksona (4 279). Muutokset ilmoitusmäärissä ovat kuitenkin maltillisia. Vuosittaiseen ilmoitusmäärään vaikuttavat mm. yleinen keskustelu terveydenhuollosta ja sen turvallisuudesta sekä yksittäiset mediaan nousevat hoitovirhe- ja potilasvahinkotapaukset, jotka lisäävät korvauksenhakijoiden tietoisuutta vahinkotapauksista ja potilasvakuutusjärjestelmästä. Terveydenhuollon toimenpiteiden ja hoitokontaktien määrän jatkuvasti lisääntyessä myös haitta- ja vahinkotapahtumien absoluuttinen määrä voi kasvaa. Terveydenhuollon moninaiset laadun ja potilasturvallisuuden kehittämiseen tähtäävät toimenpiteet taas puolestaan vähentävät haitta- ja vahinkotapahtumia sekä vahinkoilmoitusten määrää.

Tilastoja tarkasteltaessa on huomioitava, että aikaa vahinkoilmoituksen tekemiseen on pääsääntöisesti kolme vuotta siitä, kun potilas sai tietää vahingosta. Sen vuoksi saapuneet ilmoitukset eivät aina koske samana vuonna annettua hoitoa, ja terveydenhuollossa tapahtuvat muutoksetkin näkyvät tilastoissa viiveellä.

VUOSINA 2014–2019 ILMOITETUT POTILASVAHINGOT

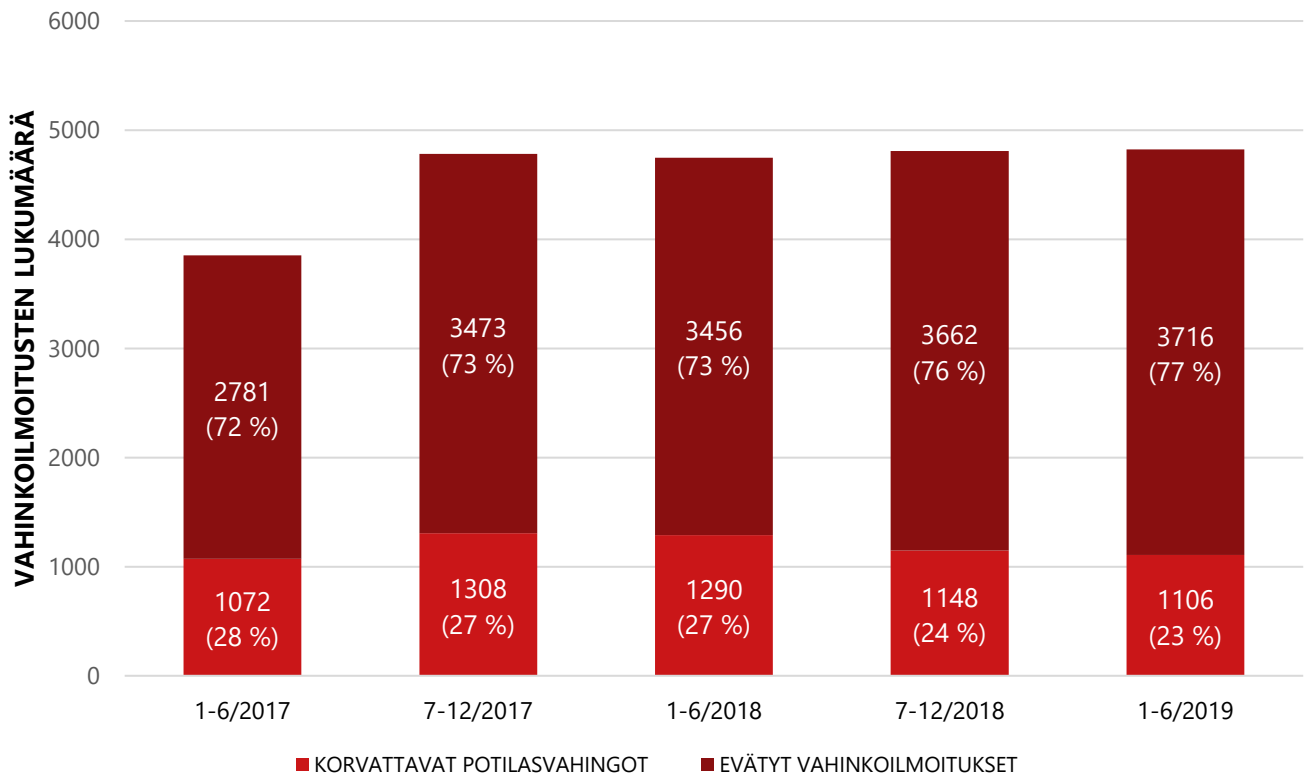
3 Ratkaistut tapaukset ja korvattavat potilasvahingot

Ajalla 1.1.–30.6.2019 ratkaistiin 4 822 ilmoitettua tapausta eli likimain sama määrä kuin uusia vahinkoilmoituksia otettiin vastaan. Ratkaistuista tapauksista korvattaviksi arvioitiin 1 106 eli 23 %. Lisäksi 1,2 %:ssa tapauksista korvausperusteen arvioitiin täyttyvän, mutta aiheutunut vahinko oli niin vähäinen, ettei korvausta tullut maksettavaksi.

Korvattavista vahingoista ylivoimaisesti suurin osa (tarkastelujaksolla 93 %) luokitellaan hoitovahingoiksi. Niissä korvausperuste on, että kokenut terveydenhuollon ammattihenkilö olisi menetellyt tilanteessa toisin ja siten välttänyt vahingon. Toiseksi eniten sattuu infektiovahinkoja (tarkastelujaksolla 4 %).

Hylkäävissä ratkaisuissa perusteluna oli tavallisimmin se, ettei haitallinen seuraus olisi ollut toisin toimien vältettävissä, tai että infektio oli sellainen, että potilaan piti sietää se lääketieteellisesti perusteltuun hoitoon liittyvänä riskinä.

VUOSINA 2017–2019 RATKAISTUT POTILASVAHINGKOILMOITUKSET

VUOSINA 2017-2019 RATKAISTUT POTILASVAHINGKOILMOITUKSET

KORVAUSRATKAISU	RATKAISUVUOSI			
	2017	2018	1-6/2018	1-6/2019
KORVATTAVAT POTILASVAHINGOT				
- HOITOVAHINGOT	2168	2248	1195	1029
- LAITEVAHINGOT	13	16	6	12
- INFEKTIOVAHINGOT	155	132	69	44
- TAPATURMAVAHINGOT	24	28	13	10
- LÄÄKKEEN TOIMITTAMISVAHINGOT	5	6	4	1
- KOHTUUTTOMAT VAHINGOT	15	8	3	10
* YHTEENSÄ	2 380	2 438	1 290	1 106
VÄHÄISET POTILASVAHINGOT				
	89	117	59	59
EI POTILASVAHINKOA				
- EI VÄLTETTÄVISSÄ TAI SIEDETTÄVÄ	2319	2615	1275	1262
- MUU EPÄÄMISPERUSTE	3846	4386	2122	2395
* YHTEENSÄ	6 165	7 001	3 397	3 657
* YHTEENSÄ	8 634	9 556	4 746	4 822
RATKAISTUT VAHINGKOILMOITUKSET				
- KORVATTAVAT POTILASVAHINGOT	27,6 %	25,5 %	27,2 %	22,9 %
- VÄHÄISET POTILASVAHINGOT	1,0 %	1,2 %	1,2 %	1,2 %
- EI POTILASVAHINKOA	71,4 %	73,3 %	71,6 %	75,8 %
* YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
KORVATTAVAT POTILASVAHINGOT				
- HOITOVAHINGOT	91,1 %	92,2 %	92,6 %	93,0 %
- INFEKTIOVAHINGOT	6,5 %	5,4 %	5,3 %	4,0 %
- TAPATURMAVAHINGOT	1,0 %	1,1 %	1,0 %	0,9 %
- MUUT VAHINGOT	1,4 %	1,2 %	1,0 %	2,1 %
* YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
EI POTILASVAHINKOA				
- EI VÄLTETTÄVISSÄ TAI SIEDETTÄVÄ	37,6 %	37,4 %	37,5 %	34,5 %
- MUU EPÄÄMISPERUSTE	62,4 %	62,6 %	62,5 %	65,5 %
*YHTEENSÄ	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

4 Yleisimmät leikkaustoimenpiteet vuosina 2014–2016 sattuneissa korvattavissa potilasvahingoissa suhteessa tehtyihin toimenpiteisiin

TOIMENPIDE			POTILAS- VAHINKOJA	TOIMEN- PITEITÄ (THL)	POTILAS- VAHINKOJA/ TOIMENPIDE (THL)
1.	NFB	LONKAN TEKONIVELLEIKKAUKSET	261	37 116	0,70 %
2.	ABC	SELKÄYTIMEN JA HERMOJUURIEN VAPAUTUS RAPPEUMAN YHTEYDESSÄ	149	27 162	0,55 %
3.	NGB	POLVEN TEKONIVELLEIKKAUKSET	146	33 057	0,44 %
4.	NHG	NILKAN JA JALKATERÄN NIVELIEN MUOVAUSLEIKKAUKSET JA LUUDUTUKSET	116	18 650	0,62 %
5.	NAG	SELKÄRANGAN LUUDUTUSLEIKKAUKSET JA VASTAAVAT	109	12 797	0,85 %
6.	EBB	HAMPAIDEN KIRURGINEN KORJAAMINEN TAI KORVAAMINEN	76	-	*)
7.	LCD	KOHDUNPOISTOT	72	14 530	0,50 %
8.	EBA	HAMPAIDEN POISTOT	68	-	*)
9.	NGE	POLVEN NIVELSIDE- JA KAPSELILEIKKAUKSET	61	12 380	0,49 %
10.	CJE	KAIHILEIKKAUKSET ULTRAÄÄNITEKNIICALLA JA NIIHIN LIITTYVÄT TOIMENPITEET	56	132 066	0,04 %
10 YLEISIMMÄN TOIMENPITEEN OSUUS			36 %		
11.	NCJ	KYYNÄRVARREN MURTUMALEIKKAUKSET	54	11 936	0,45 %
12.	NHJ	NILKAN, JALKATERÄN JA VARPAIDEN MURTUMALEIKKAUKSET	54	13 852	0,39 %
13.	JKA	SAPPIRAKON LEIKKAUKSET	53	27 049	0,20 %
14.	JFB	OHUT- JA PAKSUSUOLEN TYPISTYSLEIKKAUKSET	52	14 505	0,36 %
15.	ACC	ÄÄREISHERMOJEN TOIMINTAHÄIRIÖKORJAUKSET	51	36 119	0,14 %
16.	LAF	MUNANJOHTIMEN/MUNASARJAN POISTOT	49	13 271	0,37 %
17.	NHK	JALKATERÄN LUULEIKKAUKSET	48	10 879	0,44 %
18.	NBJ	OLKAPÄÄN JA OLKAVARREN MURTUMALEIKKAUKSET	42	7 930	0,53 %
19.	NFJ	REISILUUN MURTUMALEIKKAUKSET	41	14 580	0,28 %
20.	JAB	NIVUSTYRÄN LEIKKAUKSET	38	35 071	0,11 %
20 YLEISIMMÄN TOIMENPITEEN OSUUS			52 %		
21.	NGJ	SÄÄREN JA POLVILUMPION MURTUMALEIKKAUKSET	38	7 898	0,48 %
22.	BAA	KILPIRAUHASSEN LEIKKAUKSET	36	7 586	0,47 %
23.	UJF	OHUT- JA PAKSUSUOLEN TÄHYSTYKSET	35	-	*)
24.	NDJ	RANNE/KÄMMEN/SORMIMURTUMIEN LEIKKAUKSET	31	10 423	0,30 %
25.	JAD	ARPITYRÄN LEIKKAUKSET	29	-	*)
26.	NHL	NILKAN JA JALKATERÄN LIHAS- JA JÄNNELEIKKAUKSET	29	9 486	0,31 %
27.	NFC	LONKAN TEKONIVELIEN UUSINTALEIKKAUKSET	28	5 783	0,48 %
28.	JEA	UMPILISÄKKEEN POISTOT	27	23 374	0,12 %
29.	NDE	RANNE- JA KÄSINIVELIEN KAPSELIEN JA NIVELSITEIDEN LEIKKAUKSET	26	-	*)
30.	JAH	VATSAONTELO,TUTKIMUSLEIKKAUKSET/AUKAISUT	25	15 823	0,16 %
30 YLEISIMMÄN TOIMENPITEEN OSUUS			61 %		

*) Toimenpidemääristä puuttuvat joko kokonaan tai osittain yksityisen terveydenhuollon tiedot, joten potilasvahinkojen määriä suhteessa tehtyihin toimenpiteisiin ei ole mahdollista ilmoittaa.

Potilasturvallisuuden näkökulmasta korvattujen potilasvahinkojen absoluuttista määrää olennaisempaa on tarkastella, miten paljon korvattavia potilasvahinkoja sattuu tehtyjen toimenpiteiden lukumääriin suhteutettuna. Tässä osavuosisiraportissa julkaisemme ensimmäistä kertaa toimenpiteiden lukumääriin suhteutettua tilastotietoa siitä, miten usein eri toimenpiteen yhteydessä sattuu korvattava potilasvahinko. Toimenpiteiden lukumäärät on kerätty THL:n valtakunnallisesta sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonkeruu- ja raportointijärjestelmästä Hilmosta. Tilastoa luettaessa on huomioitava, että kaikista tapahtumista, jotka voisivat täyttää korvattavan potilasvahingon kriteerit, ei todennäköisesti tehdä potilasvahinkoilmoitusta. Esimerkiksi aiheutuneen vahingon vakavuus tai se, miten vahinko vaikuttaa vahinkoa kärsineen toimintakykyyn, voi vaikuttaa siihen, miten aktiivisesti eri toimenpiteisiin liittyviä vahinkoja ilmoitetaan.

Tarkasteluvuodet on valittu siten, että tiedot olisivat mahdollisimman valideja: että tarkasteluvuonna sattuneista potilasvahingoista olisi jo ehditty tehdä vahinkoilmoitus ja että tapaus olisi ehditty jo ratkaista. On kuitenkin mahdollista, että tarkasteluvuosina sattuneita potilasvahinkoja ilmoitetaan ja ratkaistaan vielä myöhemminkin, jolloin tilastot voivat vielä muuttua. Tarkasteluun on otettu mukaan 30 leikkaustoimenpidettä, joissa potilasvahinkoja sattuu lukumääräisesti eniten. Kaikkien toimenpiteiden osalta suhteutusta toimenpiteiden määriin ei ole ollut mahdollista tehdä, sillä osa THL:n tiedoista ei sisällä kattavasti yksityisessä terveydenhuollossa tehtyjä toimenpiteitä. On mahdollista, että tarkastelun ulkopuolelle jää joitakin harvinaisia toimenpiteitä, joissa korvattava potilasvahinko sattuu suhteellisesti useammin, vaikka vahinkoja on lukumääräisesti vähän.

Lonkan ja polven tekonivelleikkaukset sekä selkäytimen ja hermojuurien vapautusleikkaukset ovat vuodesta toiseen johtaneet yleisimpien potilasvahinkoina korvattujen leikkaustoimenpiteiden tilastoja. Näitä toimenpiteitä tehdään vuosittain paljon, joten korvattavia potilasvahinkojakin sattuu lukumääräisesti enemmän kuin joidenkin harvinaisempien leikkaustoimenpiteiden yhteydessä. Lukumääräistä huolimatta riski korvattavan potilasvahingon sattumiseen näissä toimenpiteissä on kohtuullisen pieni ja samaa tasoa kuin muissakin yleisimmissä toimenpideryhmissä: alle prosentin luokkaa.

5 Potilasvakuutuksesta maksetut korvaukset

Potilasvakuutuksesta maksettavat korvaukset määräytyvät potilasvahinkolain (585/1986) ja vahingonkorvauslain (412/1974) säännösten mukaan. Korvausten arvioinnissa otetaan huomioon myös potilasvahinkolautakunnan ratkaisukäytäntö ja soveltuvin osin noudatetaan liikennevahinkolautakunnan ohjeita ja normeja.

Suurin yksittäinen korvauslaji yli kolmanneksen osuudella vuoden ensimmäisellä puoliskolla oli ansionmenetykskorvaus. Toisen, vajaan kolmanneksen, muodostivat ns. aineettoman vahingon korvaukset eli tilapäisen ja pysyvän haitan sekä kosmeettisen haitan korvaukset. Kolmannen vajaan kolmanneksen maksettavista korvauksista muodostivat sairaanhoito- ja muut kustannukset. Yhteensä korvauksia eri vuosina sattuneista potilasvahingoista maksettiin ajalla 1.1.–30.6.2019 noin 20,2 miljoonaa euroa, sisältäen korvaustoiminnan hoitokulut.

POTILASVAKUUTUKSESTA VUONNA 2019 SUORITETUT KORVAUKSET KORVAUSLAJEITTAIN

